

Η Κεντρική Βιβλιοθήκη της Εθνικής Τράπεζας: ιστορική αναδρομή και προοπτικές

Προετοιμάζοντας την εισήγηση αυτή για τη σημερινή ημερίδα και αναζητώντας ιστορικά στοιχεία για την Κεντρική Βιβλιοθήκη της Εθνικής Τράπεζας, γεννήθηκε το ερώτημα: Πότε και πώς προέκυψαν οι πολιτισμικές αναγκαιότητες που οδήγησαν στη διαμόρφωση ενός κατάλληλου, μορφοπλαστικά ολοκληρωμένου, οικείου χώρου που θα ήταν τόπος συνάντησης των ανθρώπων με τα βιβλία αλλά και των ανθρώπων μεταξύ τους; Οι ιστορικοί μαρτυρούν τη δημιουργία της πρώτης βιβλιοθήκης του πλανήτη, τον 4^ο αιώνα π.Χ., στη χώρα μας. Ένας θεσμός, που ενώ στις απαρχές του, αφορούσε απλώς μια κοινωνική άρχουσα μειονότητα, οι βιβλιοθήκες εξελίχτηκαν μέσα στο πέρασμα των αιώνων σε θεσμό της κοινωνίας. Από προνόμιο των μεγαλοαστών και των ασκούντων την εξουσία, σταδιακά μετατράπηκαν σε δημόσιες και το βιβλίο έγινε «εθνικό αγαθό», ενώ το 13^ο αιώνα έκαναν την εμφάνισή τους και οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες. Ήταν πια γεγονός. Ο πολιτισμικός χαρακτήρας της βιβλιοθήκης, ως πολυσήμαντο κέντρο πολλαπλών δραστηριοτήτων και διάσωσης της γνώσης, είχε πλέον κατοχυρωθεί.

Η Κεντρική Βιβλιοθήκη της Εθνικής Τράπεζας ιδρύθηκε το 1919 και στεγάζεται στο 2^ο όροφο του κεντρικού κτηρίου επί της οδού Αιόλου. Το μοντέλο διοίκησης είχε αλλάξει, την παντοκρατορία του διοικητή είχε διαδεχτεί η συλλογική διοίκηση από το Συμβούλιο Διοικήσεως, το οποίο κατά το έτος ίδρυσης της Βιβλιοθήκης απαρτιζόταν από τους: Αλέξανδρο Ζαΐμη, διοικητή, Γεώργιο Χρηστάκη Ζωγράφου, συνδιοικητή, Ιωάννη Δροσόπουλο και Αλέξανδρο Διομήδη.

Το 1919 εγκαινιάζει περίοδο ειρηνικής αναπλάσεως μετά τον τερματισμό του πρώτου παγκοσμίου πολέμου. *«Του διεθνούς σάλου κοπάσαντος, η θέσις του Ιδρύματος τούτου παρίσταται λίαν ευοίωνος, τοσούτω δε μάλλον όσω η πίστις αυτού μετά τον παγκόσμιον συγκλονισμόν παρέμεινε αμείωτος»*, εκφωνεί ο Ζαΐμης κατά την Γενική Συνέλευση. Έλληνες πολιτικοί και οικονομολόγοι θριαμβολογούσαν, παρά τις Κασσάνδρες που υποδείκνυαν τις πολύ ευαίσθητες ισορροπίες. Το πλαίσιο για ίδρυση Βιβλιοθήκης, που θα εξασφάλιζε το θεωρητικό υπόβαθρο στους οικονομολόγους της εποχής είχε διαμορφωθεί. Υπενθυμίζεται στο σημείο αυτό ότι η Εθνική Τράπεζα μέχρι και το 1927 διέθετε και το εκδοτικό προνόμιο.

Αρχές της δεκαετίας του '50 και αφού είχε προηγηθεί η συγχώνευση της Εθνικής Τράπεζας με την Τράπεζα Αθηνών, ο διεθνούς κύρους οικονομολόγος και κραταιό στέλεχος της Εθνικής Τράπεζας Νικόλαος Παπαχατζής, εκπονεί μακροοικονομικές μελέτες επί της βιομηχανικής αναπτύξεως και του εξωτερικού εμπορίου σε συνδυασμό με την αλληλεπίδραση των διεθνών συναλλαγών. Οι μελέτες αυτές οδήγησαν, αφενός, στην ίδρυση των αντίστοιχων Διευθύνσεων μέσα στην Τράπεζα και, αφετέρου, στη δημιουργία της Διεύθυνσης Οικονομικών Μελετών, με ιδιαίτερη έμφαση στην άρτια λειτουργία της Κεντρικής Βιβλιοθήκης. Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1961, ο διοικητής Δημήτριος Χέλμης, στον *Κανονισμό Διευθύνσεως Οικονομικών Μελετών*, εξαίρει το ρόλο της Βιβλιοθήκης, και την επιφορτίζει με την ευθύνη τηρήσεως *Αρχείου και ενημερώσεώς του βάσει σχετικών εντολών της εν λόγω Διευθύνσεως, ως και των λοιπών ενδιαφερομένων Διευθύνσεων της Διοικήσεως*.

Βεβαίως, από την ημέρα της ίδρυσής της μέχρι σήμερα έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία της, που αντανακλούν σε μεγάλο βαθμό και τις αλλαγές στην ίδια την Τράπεζα.

Σύμφωνα με το βιβλίο εισαγωγών της Βιβλιοθήκης από τη συγκρότησή της μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί 58.000 εισαγωγές. Ο περιορισμένος χώρος της Βιβλιοθήκης είχε ως αποτέλεσμα κατά τις δεκαετίες '70 και '80 να αρχίσει σταδιακά η μετακίνηση βιβλίων προς το Αρχαιοστάσιο. Σήμερα, στην πλειοψηφία τους τα εν λόγω βιβλία ανήκουν στο Ιστορικό Αρχείο της Τράπεζας και υπάρχει η δυνατότητα άμεσης πρόσβασης. Η διαδικασία απομάκρυνσης και διοχέτευσης των βιβλίων σε άλλο χώρο επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα, προκειμένου να υπάρχουν διαθέσιμοι χώροι για την εισαγωγή νέων βιβλίων. Στην πλειονότητά τους οι τίτλοι είναι ελληνόγλωσσοι. Μεταξύ των ξενόγλωσσων, τα αγγλικά βιβλία κυριαρχούν στις εισαγωγές που γίνονται στη Βιβλιοθήκη, ιδίως μετά το 1960. Ειδικότερα, την τελευταία εικοσαετία σχεδόν όλα τα ξενόγλωσσα βιβλία που προστέθηκαν στη Βιβλιοθήκη είναι στην αγγλική. Το γεγονός αυτό αντανακλά την κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας διεθνώς, καθώς επίσης και τον υποσκελισμό της γαλλικής στην τραπεζική ορολογία. Υπάρχουν αρκετοί τόμοι στη γαλλική, κυρίως του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα, ενώ υπάρχει και μικρός αριθμός βιβλίων στη γερμανική. Επιπρόσθετα, υπάρχει μεγάλη συλλογή επιστημονικών περιοδικών εγνωσμένου κύρους κυρίως οικονομικών.

Σημαντικό τμήμα των αποκτημάτων της βρίσκεται στις Διευθύνσεις της Τράπεζας προκειμένου να εξυπηρετούνται οι ανάγκες των στελεχών. Ας σημειωθεί ότι ο εμπλουτισμός της Βιβλιοθήκης τα τελευταία χρόνια προκύπτει κυρίως μέσα από πρωτοβουλίες και

ανάγκες των επιμέρους Διευθύνσεων της Τράπεζας, οι οποίες συντάσσουν καταλόγους με βιβλία προς χρήση. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να επισημάνουμε ότι μεταξύ των αποκτημάτων της τελευταίας δεκαετίας ιδιαίτερη συμμετοχή έχουν τα βιβλία που σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Ένωση, με τη διαχείριση τραπεζικού κινδύνου και τα σύγχρονα χρηματοοικονομικά εργαλεία καθώς επίσης και βιβλία λογιστικής.

Στη δεκαετία του '90 το σύνολο των βιβλίων της συλλογής μας εντάχθηκε στο μηχανογραφικό σύστημα ABEKT. Πρόσφατα, η συλλογή των περιοδικών αναδιοργανώθηκε και υιοθετήθηκαν σύγχρονα ηλεκτρονικά συστήματα επεξεργασίας του υλικού και συλλογής πληροφοριών.

Η Βιβλιοθήκη μας λειτουργεί έχοντας ως πυξίδα το όραμα μιας σύγχρονης βιβλιοθήκης, που ακολουθεί τις εξελίξεις των καιρών αλλά πατάει γερά και στο σημαντικό παρελθόν της. Στη συλλογή της περιλαμβάνεται πλήρης σειρά των αξιόλογων εκδόσεων του Ιστορικού Αρχείου, καθώς και του Μορφωτικού Ιδρύματος η οποία εμπλουτίζεται ανελλιπώς. Επιπρόσθετα, διαθέτει μια αρκετά καλά ενημερωμένη συλλογή με λευκώματα τέχνης.

Η Βιβλιοθήκη μας συνέβαλε στη διάσωση παλιών και πολύτιμων εκδόσεων οι οποίες κοσμούν τα ράφια της. Σήμερα, ίσως, η επιμονή στην υλική αποθήκευση πληροφοριών σε ένα κτίριο ή σε ένα δωμάτιο, φαντάζει αναχρονιστική. Όμως η λειτουργία της Βιβλιοθήκης μας δεν επικεντρώνεται τόσο στην αποθήκευση της γνώσης, όσο στη διάσωσή της καθώς και τη δυνατότητα χρήσης της.

Η Κεντρική Βιβλιοθήκη της Εθνικής Τράπεζας λειτουργεί και λειτουργεί με γνώμονα την ενημέρωση των συναδέλφων μας στην

Τράπεζα, την ουσιαστική συμμετοχή της στην εκπαιδευτική διαδικασία και την εξυπηρέτηση όλων των ενδιαφερόμενων εντός και εκτός του χώρου της Τράπεζας. Από την πρώτη ημέρα της λειτουργίας της, υιοθέτησε την πρακτική του δανεισμού.

Μέσα στην τελευταία πενταετία η Κεντρική Βιβλιοθήκη πέρασε το κατώφλι αυτού που ονομάζεται «κοινωνία της πληροφόρησης». Απέκτησε παρουσία στο Intranet, διευκολύνοντας την πρόσβαση του προσωπικού στον κατάλογο των βιβλίων και των περιοδικών της, προσάρμοσε τον κυριότερο όγκο της αλληλογραφίας της και της αποστολής ενημερωτικών δελτίων ώστε να διεξάγεται ηλεκτρονικά, προχώρησε στη διαμόρφωση ενός ευέλικτου συστήματος ηλεκτρονικών προσβάσεων στα περιοδικά, στα οποία τηρεί συνδρομές. Παράλληλα, απέκτησε δικό της πεδίο στην επίσημη ιστοσελίδα της Τράπεζας, το οποίο σύντομα θα εμπλουτιστεί με στόχο την ανεξαρτητοποίησή του σε ειδική ιστοσελίδα, η οποία θα εξασφαλίσει την πρόσβαση του ευρύτερου κοινού στις υπηρεσίες και τον βιβλιογραφικό πλούτο της Βιβλιοθήκης.

Η μελλοντική πορεία της Κεντρικής Βιβλιοθήκης και η περαιτέρω εξέλιξή της στην Εθνική Τράπεζα θα διαγραφεί στο πλαίσιο της θεωρίας ότι οι σύγχρονες βιβλιοθήκες, και ειδικότερα οι «εταιρικές βιβλιοθήκες» (Corporate Libraries) λειτουργούν πρώτιστα ως «δεξαμενή πληροφοριών». Για την επίτευξη αυτού του στόχου, η Κεντρική Βιβλιοθήκη ήδη προχωρά σε αναδόμηση των παραδοσιακών εργασιών της και την προσαρμογή της στα νέα δεδομένα που υπαγορεύονται από τις επιστήμες της Βιβλιοθηκονομίας και της Διοίκησης Επιχειρήσεων. Απώτερος στόχος είναι να λειτουργήσει η Κεντρική Βιβλιοθήκη ως «κέντρο άμεσης πληροφόρησης» ώστε να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στα τεκταινόμενα, στην εξέλιξη και

τη διαμόρφωση διαφόρων τομέων σύγχρονων εργασιών, και να συνεχίσει να εξασφαλίζει την παροχή πληροφοριών στους ερευνητές, τους συμβούλους και τους συγγραφείς των οικονομικών δελτίων της Τράπεζας.

Με το σκεπτικό αυτό, η Κεντρική Βιβλιοθήκη εντάχθηκε πρόσφατα στο δυναμικό της Δ/σης Σχεδιασμού και Οικονομικής Ανάλυσης.

Είναι γνωστό πως η μεγάλη επανάσταση στο χώρο των βιβλιοθηκών, στο διαδανεισμό και στις συνεργασίες μεταξύ τους, έρχεται μέσα από την ψηφιοποίηση, πρακτική η οποία επίσης εντάσσεται στα μελλοντικά μας σχέδια για την αναβάθμιση του χώρου. Με την ψηφιοποίηση να κατακτά ολοένα και περισσότερους τομείς της τεχνολογίας, της εκπαίδευσης, της ενημέρωσης και της ψυχαγωγίας, οι βιβλιοθήκες δεν θα μπορούσαν να απέχουν από τις εξελίξεις των καιρών. Οι βιβλιοθηκονόμοι θα εξελιχθούν σε πλοηγούς των «ηλεκτρονικών γνώσεων» και θα κατευθύνουν τους αναγνώστες σε μια τεράστια εικονική βιβλιοθήκη που μπορεί να δημιουργηθεί από την ψηφιοποίηση εκατοντάδων βιβλίων. Η υιοθέτηση νέων πρακτικών, όπως η πρόσβαση σε μια πληθώρα δεδομένων στο διαδίκτυο και ο σταδιακός εκτοπισμός του παραδοσιακού βιβλίου από το ηλεκτρονικό βιβλίο, θα δώσει στις «παραδοσιακές» βιβλιοθήκες νέα πνοή. Γι' αυτό, η ψηφιοποίηση ενός σημαντικού μέρους της συλλογής μας, καθώς και η περαιτέρω εκμετάλλευση της σύγχρονης τεχνολογίας στη διοργάνωση του υλικού μας ήδη υλοποιείται.

Είναι βέβαια ευνόητο ότι το φυσικό βιβλίο δεν θα ηττηθεί από το ηλεκτρονικό, γιατί το φυσικό βιβλίο έχει οντότητα, υπόσταση και ζωή. Μπορείς να το αγοράσεις, να το δανείσεις, να το μεταφέρεις οπουδήποτε, να σημειώσεις στις σελίδες του, να το δωρίσεις, να το

εκθέσεις στα ράφια της βιβλιοθήκης σου ως υπερήφανο απόκτημα. Η ηλεκτρονική πληροφορία ουδέποτε θα εξαφανίσει τον έντυπο λόγο. Παρόλα αυτά οι εξελίξεις των καιρών καθιστούν επιτακτικές τις αλλαγές, τον εκσυγχρονισμό, την υιοθέτηση νέων πρακτικών. Στο πλαίσιο αυτό, η Βιβλιοθήκη της Εθνικής Τράπεζας, εκτός από τη λειτουργία του αναγνωστηρίου και έχοντας κατακτήσει νέους τομείς δραστηριότητας, ενισχύει την παρουσία της ως μια σύγχρονη και καλά οργανωμένη επιχειρηματική βιβλιοθήκη. Όπως επισημαίνει ο Διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας Ζαν Νοέλ Ζανενέ «οι νέοι τρόποι επικοινωνίας συμπληρώνουν τους προηγούμενους, χωρίς να τους σκοτώνουν».

Κλείνοντας την εισήγηση αυτή, εκφράζουμε την πεποίθηση όλων, όσων εργάζονται στη Βιβλιοθήκη της Εθνικής Τράπεζας ότι και στα χρόνια που έρχονται, η Βιβλιοθήκη θα παραμείνει ένα χρήσιμο εργαλείο στη διάθεση όλων των εργαζομένων της Τράπεζας και του κοινού.

Χαιρετίζουμε τη σημερινή εκδήλωση, η οποία μας δίνει την ευκαιρία να συζητήσουμε τα θέματα που μας απασχολούν. Ταυτόχρονα αισθανόμαστε την ανάγκη να δηλώσουμε και εμείς με τη σειρά μας ότι υπό τις παρούσες συνθήκες το έδαφος είναι γόνιμο και οι περιστάσεις κατάλληλες ώστε να αξιοποιηθεί περαιτέρω η δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ των τραπεζικών βιβλιοθηκών καθώς και η συνεργασία τους με άλλους φορείς.

Σας ευχαριστούμε.